

Аннотація. *Идентифицированы и систематизированы основные проблемы функционирования сельскохозяйственных предприятий, определяющих уровень их экономической безопасности. На основе выявленных проблем и сдерживающих факторов экономической безопасности сельскохозяйственных предприятий определены приоритетные перспективы ее укрепления.*

Summary. *The problems of agricultural enterprises determined their level of economic security are identified and systematized. Based of the problems revealed and the factors hampering economic security of agricultural enterprises the priority prospects for strengthening the economic security are determined .*

УДК 331.21(477)

*Ярова В.В.,
к.е.н., доцент, докторант
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва*

РЕФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА І ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анотація. *В статті розкрито низку важливих новацій Закону України «Про зайнятість населення», спрямованих на формування та реалізацію активної політики в сфері зайнятості, створення нових робочих місць та контроль за дотриманням законодавства про зайнятість.*

Ключові слова: *трудове законодавство, ринок праці, зайнятість населення, безробіття, стимулювання роботодавців.*

Постановка проблеми. В умовах кризового стану економіки загострюються проблеми зайнятості сільського населення. Реформування аграрного сектору, перехід більшості господарств переважно на виробництво продукції рослинництва призвели до скорочення робочих місць в сільськогосподарських підприємствах і до зменшення попиту на робочу силу. Збільшується зайнятість в особистих селянських господарствах. Низький дохід від зайнятості не захищає селян від бідності. Втратчено мотивацію до праці в офіційному секторі економіки.

Перехід до соціально орієнтованої економіки передбачає гарантію прав і свобод громадян України з боку держави. В першу чергу це стосується питань зайнятості населення, як основи забезпечення гідного рівня життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам зайнятості сільського населення в період аграрних трансформацій присвячено чимало наукових досліджень, серед яких можна виділити праці В.К. Горкавого, О.А. Грішної, Т.М. Кір'ян, А.І. Колобової, А.М. Колота, Т.І. Олійник, К.І. Якуби. Вирішення перспектив розвитку зайнятості сільського населення пов'язано із змінами в законодавстві України. З огляду на це питання реформування трудового законодавства і його вплив на політику зайнятості сільського населення є актуальними та своєчасними.

Ціль роботи. Метою статі є аналіз показників зайнятості сільського населення України, розкриття низки важливих інновацій Закону України «Про зайнятість населення», що спрямовані на формування та реалізацію активної політики в сфері зайнятості, створення нових робочих місць, та розробка заходів, що можуть сприяти розв'язанню проблем зайнятості в сільській місцевості.

Виклад основного матеріалу. Зайнятість населення як економічна категорія представляє собою важливий показник розвитку суспільства, який поєднує в собі економічні і соціальні результати функціонування економічної системи. Зменшення попиту на робочу силу можна пов'язати із початком проведення економічних реформ, в результаті яких чисельність найманих працівників у сільському господарстві України у 2011 р. становила 728,8 тис. осіб проти 2785,7 тис. осіб у 2000 році (тобто зменшилася в 3,8 рази) (табл.).

За даними Державної служби статистики в Україні у сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними послугами у 2011 році було прийнято на роботу 307 тис. осіб, вибуло - 331 тис. осіб. У відсотках до середньооблікової кількості штатних працівників це становить, відповідно, 54,7% і 59% (в тому числі з причин плинності кадрів – 56,1%, скорочення штатів – 2,2%).

Показники зайнятості населення України у сільській місцевості *

Показники	Роки				2011 р. у % до 2000 р.
	2000	2009	2010	2011	
Зайняте населення у сільській місцевості у віці 15-79 років, всього, тис. осіб	6429,3	6506,7	6474,2	6450,3	100,3
з нього працездатного віку	5670,0	5608,6	5598,2	5587,6	98,5
Кількість найманих працівників підприємств сільського господарства, мисливства, лісового господарства, рибальства, рибництва, тис. осіб	2485,7	905,9	805,9	728,3	29,3

* Джерело: Праця України у 2011 році: Статистичний збірник // Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2012.

Такі високі показники руху робочої сили є свідченням негативних явищ, що відбуваються у сфері зайнятості. В середньому по галузях економіки України у 2011 році рівень прийому працівників становить 28,6%, вибуття – 30,9%. Потреба підприємств сільського господарства у працівниках на заміщення вільних робочих місць становила у 2011 році лише 2,9 тис. осіб. У галузі лише 24,5% облікової кількості штатних працівників становить молодь віком 15-34 років (в цей же час частка працівників передпенсійного віку і працюючих пенсіонерів становить 26,1%) [3, 4].

З 1 січня 2013 року набрав чинності Закон України «Про зайнятість населення» (далі закон) [5]. Головне завдання закону – підтримка найбільш вразливих верств населення, стимулювання зайнятості молоді в сільській місцевості, посилення додаткових гарантій у сприянні працевлаштування, створення нових робочих місць, поліпшення професійної орієнтації і професійного навчання.

Змінилася процедура отримання статусу безробітного. Відповідно до нового Закону людина, яка не працює і звернулася до центру зайнятості в пошуках роботи, отримуватиме статус безробітного з першого дня рації в центрі, якщо підходяща робота для неї відсутня. Звертатися можна до будь-якого центру зайнятості, незалежно від зареєстрованого місця проживання чи місця перебування особи.

Законом забороняється в оголошеннях про вакансії зазначати обмеження щодо віку кандидатів, пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам (за винятком специфічної роботи, яка може виконуватися винятково особами певної статі), висувати вимоги, що надають перевагу одній із статей, а також вимагати від осіб, які працевлаштовуються, надання відомостей про особисте життя.

Законом передбачається посилення додаткових гарантій у сприянні працевлаштуванню. До категорій громадян, які мають додаткові гарантії в сприянні працевлаштуванню, тепер належать не тільки матері з малолітніми дітьми чи самотні матері, а взагалі один із батьків або особа, яка їх замінює, якщо має на утриманні дітей віком до шести років або виховує без одного з подружжя дитину віком до 14 років чи дитину-інваліда [5].

До соціально вразливих категорій, неконкурентоспроможних на ринку праці, віднесені: діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; молодь, яка закінчила або припинила навчання в загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася зі строкової військової або альтернативної служби і яка вперше приймається на роботу; особи, яким залишилося 10 і менше років до настання права на пенсію за віком; інваліди, які не досягли пенсійного віку; особи, яким виповнилося 15 років та які за згоди одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу; особи, звільнені після відбування покарання.

Для працевлаштування названих вище категорій громадян (крім інвалідів, які не досягли пенсійного віку) підприємствам, установам та організаціям з чисельністю штатних працівників понад 20 осіб устанавлюється квота в розмірі 5% середньооблікової чисельності штатних працівників за попередній календарний рік [5].

Важливою новацією Закону є нові стимули для роботодавців до створення нових робочих місць та працевлаштування на них громадян, недостатньо конкурентоспроможних на ринку праці (зокрема молоді, жінок, осіб віком понад 50 років та інших уразливих категорій громадян) через виплату

компенсації роботодавцю в розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за відповідну особу. Компенсація виплачується щомісяця протягом одного року з дня працевлаштування особи за умови збереження її зайнятості впродовж двох років.

Важливим законодавчим нововведенням для розвитку малого підприємництва на селі є стимулювання суб'єктів малого підприємництва до створення нових місць у пріоритетних галузях економіки. Якщо суб'єкт малого підприємництва, який створює нові робочі місця та працевлаштовує на них безробітних на два роки, протягом року може одержувати щомісячну компенсацію в розмірі єдиного внеску. При цьому працівники, які були прийняті на роботу з виплатою компенсації, не можуть бути звільнені з ініціативи роботодавця.

На вирішення проблеми зайнятості молоді направлено наступні положення закону про зайнятість. Студенти останніх курсів професійно-технічних та вищих навчальних закладів мають право на стажування строком до шести місяців. До їхньої трудової книжки обов'язково буде внесено запис про стажування, що свідчитиме про набуття певного досвіду роботи.

Закон стимулюватиме молодих спеціалістів, які вирішили працювати в сільську місцевість. З метою роботи за відповідною професією (спеціальністю) в селах і селищах молодому працівникові, який уклав трудовий договір на строк не менш як три роки з підприємствами, установами та організаціями, розташованими в таких населених пунктах, надаються житло на строк його роботи та одноразова адресна допомога в десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати за рахунок коштів Державного бюджету України. Якщо молодий працівник пропрацює в такому населеному пункті не менш ніж 10 років, житло передається йому у власність.

В Україні питома вага працівників, охоплених професійним навчанням і підвищенням кваліфікації на виробництві, становить 9% облікової чисельності працівників, періодичність підвищення кваліфікації становить 1 раз в 12 років, а у таких галузях, як сільське господарство, торгівля, сфера послуг - один раз на

50–70 років. Для порівняння скажемо, що у країнах ЄС кваліфікацію підвищують один раз на п'ять років [1].

На вирішення даної проблеми направлені положення закону щодо професійної орієнтації і професійного навчання, про нові професії та спеціальності для категорії громадян «45+». Відповідно до ст.35 Закону професійне навчання зареєстрованих безробітних організується на замовлення роботодавця або для самозайнятості, провадження підприємницької діяльності з урахуванням побажань безробітних. Це профнавчання відбувається в професійно-технічних та вищих навчальних закладах, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання [5].

Для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці зареєстрованих безробітних та сприяння їхній самозайнятості організовуватиметься професійне навчання за укрупненими (інтегрованими) робітничими професіями та іншими професіями, що мають попит на ринку праці.

Законом громадяни віком від 45 років зі страховим стажем не менш ніж 15 років мають право до досягнення пенсійного віку на одноразове отримання ваучера для оплати навчання нової професії або підвищення своєї кваліфікації. Вартість такого ваучера встановлюється в межах вартості навчання, але не більш ніж 10 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Висновки. Серед заходів по досягненню повної, продуктивної і вільно обраної продуктивної зайнятості економічно активного сільського населення можна назвати такі: 1) зростання виробництва в галузі за рахунок його диверсифікації; 2) розвиток «зеленої економіки» (що набирає обертів у світі), основу якої становить органічне сільське господарство і екологічна політика на сільських територіях; 3) розвиток в системі агропромислового комплексу на сільських територіях системи підприємств із зберігання, упаковки і транспортування сільгосппродукції, комбикормової промисловості; 4) державна підтримка розвитку особистих господарств населення у зв'язку із скороченням зайнятості в сільськогосподарських підприємствах; 5) трансформація

особистих господарств населення, що мають реальні можливості для нарощування виробництва на інтенсивній основі, у більш пристосовані до ринкових умов комерційні форми, наприклад, у селянські сімейні господарства.

Сучасні механізми регулювання зайнятості спрацюють ефективніше за умови паралельної спільної координації з політикою мотивації сільськогосподарської праці, демографічною, освітньою, житловою, молодіжною політикою сільських територій.

Література

1. До Закону України «Про професійний розвиток працівників» // Праця і зарплата. – 2012. - №16(788). – С.3.
2. Котляров Л.Д. Проблемы занятости сельского населения Харьковской области / Л.Д. Котляров // Бизнес-информ. – 2010. - №9. – С.40-43.
3. Економічна активність населення України 2011: Статистичний збірник Державної служби статистики України. – К.: Державне підприємство «Інформаційно-аналітичне агенство», 2012.
4. Праця України у 2011 році: Статистичний збірник // Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2012.
5. Про зайнятість населення [Текст]: Закон України від 5 липня 2012 року № 5067 // Урядовий кур'єр. - 2012. - 12 вересня. -с. 9-15.
6. Про затвердження Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2012 року №1008 // Урядовий кур'єр. - 2012. - 6 листопада. -с. 12.
7. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / [А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2012.
8. Соціально-економічні проблеми формування та використання людського капіталу в Україні // За ред. доктора філософії, професора, академіка

АЕНУ, заслуженого економіста України Т.М. Кір'ян. – К.: «Соцінформ», 2010.
– 396 с.

***Аннотація.** В статті раскрыты основные новации Закона Украины «Про занятость населения», которые направлены на формирование и реализацию активной политики в сфере занятости, создание новых рабочих мест и контроль за соблюдением законодательства про занятость.*

***Ключевые слова:** трудовое законодательство, рынок труда, занятость населения, безработица, стимулирование работодателей.*

***Summary.** A number of the important innovations to the Ukrainian law “About the population employment” which are directed to the formation and realization of the active policy in the employment sphere, new working places creation and the control of the employment law maintenance is revealed in the article.*

***Key words:** labor laws, labor market, population employment, unemployment, stimulation of employers.*

УДК: 378.147.88

*Зінов'єв Ф.В., д.е.н., проф.,
Дімітрієва С.Д., к.е.н., ст. викладач,
Кримський економічний інститут ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана»,
Калініченко І.Л., к.е.н., доц.,
Південний філіал Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Кримський агротехнологічний університет».*

ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІСТА ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

***Анотація.** В статті проведено системний аналіз мотивації студентів економічного профілю, розраховано коефіцієнт вмотивованості, визначені базові вимоги до спеціалістів у різних типах економіки, проаналізовано наукове та методичне забезпечення навчального процесу за останні роки.*

***Ключові слова:** мотивація, спеціаліст економічного профілю, тип економіки, вимоги, наукове забезпечення, методичне забезпечення.*

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються в економічному, політичному і культурному житті як всередині країни, так і за її межами, зумовили необхідність змін в освіті. Вхідження України в Болонський процес створює передумови для отримання освіти та роботи за кордоном. Сучасному суспільству потрібні компетентні фахівці, які можуть приймати відповідальні рішення, здатні до співробітництва, відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, почуттям відповідальності, успішно беруть участь у розвитку її економіки. Необхідність реалізації вище зазначених завдань вимагає